

Нова економіка

Євген САВЕЛЬЄВ

**ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ
В АСПЕКТІ ВКЛЮЧЕННЯ УКРАЇНИ
В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР
І ДОСВІД ТДЕУ**

Резюме

Розкрито можливості розвитку в Україні економіки знань і включення її в європейський науковий та освітній простір.

Ключові слова

Болонський процес, вищі навчальні заклади, європейський освітній простір, європейський науковий простір, інтеграція, програма двох дипломів, спільний європейський проект, Тернопільський державний економічний університет, економіка знань.

1. Економіка знань: український підхід

Сучасний етап розвитку світової економіки полягає в тому, що вона розвивається як економіка знань. Сутність процесів полягає в прискоренні (причому, безпрецедентному) темпів, з якими знання створюються, накопи-

© Євген Савельєв, 2006.

Савельєв Євген, докт. екон. наук, професор, віце-президент Академії економічних наук України, проректор з навчальної роботи, завідувач кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин та маркетингу, Тернопільський державний економічний університет, Україна.

чуються і знецінюються. Заснована на знаннях економіка функціонує і розвивається лише за умови наявності фахівців, що володіють останніми досягненнями науково-технічного прогресу, і практичних навичок з їхнього використання, а також здатних розвивати і поширювати знання.

Вступ світової економіки в новий етап розвитку – економіку знань – істотно змінив умови конкуренції країн. В даний час різниця в рівні економічного розвитку значно менше визначається наявністю природних ресурсів. На перший план виходить здатність нації підвищувати якість людського капіталу, створювати нові знання і втілювати них у виробничих системах. Варто зробити особливий наголос на підвищенні частки нематеріальних активів у загальній сумі виробничого капіталу і внутрішнього валового продукту.

В Україні після здобуття незалежності багато років безрезультатно йшов пошук моделі розвитку. Він обійшовся країні дорого: перед президентськими виборами 2004 р. вона мала явні ознаки економічного спаду. У 2004 році індекс фізичного обсягу валового внутрішнього продукту становив лише 61% рівня 1990 р. Україна жила з олігархізованою, надзвичайно енергоємною, енергозалежною та неконкурентоспроможною економікою, що вичерпувала свій ресурс.

У 2005–2006 рр. Україна відкрила нову сторінку історії – відбулася зміна поколінь у центральних органах влади, насамперед президентської і на 2/3 – парламентської. Україна одержала статус країни з ринковою економікою. Практично переборені всі перешкоди для вступу в 2006 р. у СОТ. У 2005 р. досягнуті істотні успіхи з впровадження соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку. Україна за рівнем корумпованості перейшла зі 122 на 107 місце. На лютневій сесії 2006 р. Міжнародної групи з боротьби з фінансовими зловживаннями (FATF) Україну виключили з «чорного» списку країн, що ведуть недостатню боротьбу з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Ведуться переговори про створення зони вільної торгівлі з ЄС у 2007 р. та укладення Європейської угоди про асоціації в 2008 році. Кінцевою метою інтеграційних процесів є виконання Копенгагенських критеріїв і одержання статусу члена Європейського Союзу.

Економіка знань – це шанс, який подарувала історія нової влади. Саме так осмислює її Президент України Віктор Ющенко. Виступаючи перед парламентом 9 лютого 2006 р., він заявив, що «шлях до економічного процвітання, який Європа пройшла за сотні років, ми повинні пройти за п'ять-сім, максимум десять років. Україна може відбутися як повноцінна держава, якщо тільки зробить економічний стрибок. Вона повинна прийняти цей виклик і стати місцем формування нових моделей економічного розвитку» [1].

Отже, на державному рівні йдеться про пошук моделі економічного дива в українському обличчі. І ця модель пов'язується з економікою знань. «Наше завдання – використавши свій науковий потенціал, досягти рівень розвинених країн світу. Для цього ми повинні вкладати в людські ресурси, підвищення їхньої кваліфікації, дослідження і розробку нових технологій», – визначив В. Ющенко у своєму виступі перед парламентом [1]. В Україні

розроблено програму «Конкурентна освіта», яка передбачає підвищення доступу до якісної освіти, цільову підтримку обдарованих дітей, відродження інтересу до наукового пошуку, сприяння зростанню висококваліфікованих фахівців, особливо в прикладних науках. Особливу увагу буде приділено науковим школам, які виконують перспективні дослідження.

2. Включення України в європейський науковий і освітній простір

19 травня 2005 року в м. Бергені (Норвегія) Україна ввійшла в число 45 країн – учасників Болонського процесу. Підвищується пріоритетність двосторонніх міжнародних відносин у діяльності вищих навчальних закладів. Вони активно розвиваються завдяки виконанню спільних дослідницьких проектів, обмінам студентами і викладачами, створенню інтегрованих навчальних програм, видачі подвійних дипломів тощо. Про підвищення привабливості вищого утворення України свідчить той факт, що в 2006 р. число іноземних студентів перевищило рівень радянських часів на 5 тис. Нині в 190 вищих навчальних закладах навчається 35 тис. громадян, які представляють 131 країну світу.

Групою супроводу Болонського процесу і Болонської декларації визначені конкретні етапи і шляхи розвитку вищої освіти України. Тимчасовими рамками передбачено в 2007 р. провести моніторинг діяльності Міністерства освіти і науки України з питань досягнення цілей створення європейського освітнього простору. На 2010 р. запланована повна адаптація вищої освіти до вимог і принципів Болонського процесу.

Інтеграція України у світовий і європейський освітній простір вимагає нового підходу до формування наукових кадрів. На жаль, за роки самостійності їхня чисельність різко знизилася. Якщо в 1990 р. чисельність працівників, що виконували наукові та науково-технічні роботи, становила 494,2 тис., то в 2004 р. – 173,6 тис., тобто була меншою в 2,8 рази (див. табл. 1). Проте, у такій ситуації можна знайти рішення, що забезпечують прискорений розвиток наукових досліджень.

Одним із шляхів включення України в європейський науковий простір є істотне підвищення рівня включеності молодих обдарованих фахівців у науково-дослідну і проектно-конструкторську роботу. Основою для цього є висока якість освіти в українських університетах, особливо в галузі природних і точних наук. Так, у 2005 р. студенти українських університетів посіли друге місце на математичній олімпіаді в Ірані, 19 студентів стали призерами міжнародної олімпіади в Болгарії, у тому числі один одержав «Гран-прі». У Румунії команда українських студентів стала переможцем і ввійшла у фінал першості світу з програмування [2].

Таблиця 1.

Наукові кадри України [3]

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Кількість працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи	494,2	293,1	188,0	181,5	178,0	173,9	173,6
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	313,1	179,8	120,8	113,3	107,4	104,8	106,6
з них мають науковий ступінь:							
доктори наук	3,2	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0	4,1
кандидата наук	29,3	22,9	17,9	17,4	17,1	16,8	17,0
Кількість працівників, які виконують науково-технічні роботи за сумісництвом	36,0	41,7	53,9	55,4	57,2	63,4	65,6
з них мають науковий ступінь:							
доктори наук	2,9	4,2	5,5	5,1	5,5	6,1	6,4
кандидата наук	21,1	18,6	23,3	19,4	20,6	22,8	23,6

Важливою тенденцією, характерною для України, є швидке зростання вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації та кількості студентів, що навчаються в них. У 2004/2005 навчальному році кількість навчальних закладів III–IV рівнів акредитації зросла в 2,3 рази, порівняно з 1990/1991. Чисельність студентів у навчальних закладах цього рівня в 2004/2005 навчальному році становила 2026,7 тис., що вище, ніж у 1990/1991 навчальному році в 2,3 рази (див. табл. 2).

Високо оцінюються перспективи України в розвитку багатьох напрямків економіки знань. Так, на парламентських слуханнях з питань розвитку інформаційного суспільства 21 вересня 2005 р. відзначалася наявність великого обсягу прихованого експорту індустрії інформаційних технологій. Її зростання у 2004 р. становило близько 50%. У 2005 р. цей показник оцінюється 60–70%. Очікується, що до 2010 року Україна зовсім реально може експортувати програмні продукти і послуги Інтернет на суму від 3,5 до 5 млрд. доларів. Йдеться про програмне забезпечення, зборку високотехнологічних продуктів для експорту в Європу тощо. Відповідно до експертних оцінок, доходи від офшорного програмування в Україні щороку зростають на 20–25%, і в найближчі роки можуть досягти 1,5 млрд. доларів. Це в півтора рази перевищує доходи від експорту продукції харчової промисловості. (http://www.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl210905.htm).

Таблиця 2.

Вищі навчальні заклади України [3] (на початок навчального року)

	I–II рівнів акредитації					III–IV рівнів акредитації				
	1990/ 91	1995/ 96	2000/ 01	2003/ 04	2004/ 05	1990/ 91	1995/ 06	2000/ 01	2003/ 04	2004/ 05
Кількість закладів	742	782	664	670	619	149	255	315	339	347
У них студентів, тис.	757,0	617,7	528,0	592,9	548,5	881,3	922,8	1402,9	1843,8	2026,7
за денною формою навчання	510,7	455,6	400,8	434,7	397,6	520,0	616,3	859,5	1063,8	1155,5
Прийнято, тис.	241,0	188,8	190,1	202,5	182,2 ¹	174,5	206,8	346,4	432,5	475,2* ¹
за денною формою навчання	155,8	142,2	141,2	148,1	131,8	110,9	150,7	219,5	269,7	287,5
Випущено, тис.	228,7	191,2	148,6	162,8	148,2 ²	136,9	147,9	273,6	416,6	316,2* ²
за денною формою навчання	143,9	131,5	109,5	116,9	104,8	73,3	91,7	189,1	245,6	173,5

Примітки:

¹ Прийнято осіб на початковий цикл навчання (без тих, що прийняті для продовження навчання з метою здобуття більш високого освітньо-кваліфікаційного рівня).

² Випущено фахівців (без тих, що закінчили відповідний цикл навчання та продовжують навчання з метою здобуття більш високого освітньо-кваліфікаційного рівня).

У даний час урядом України підготовлені законопроекти, метою яких є досягнення істотного прогресу в розвитку високих технологій. Серед них – проект указу президента про підтримку ініціативи українських підприємців за назвою «Українська Силіконова долина» (Silicon Valley). У рамках цього проекту на базі науково-дослідних інститутів Національної академії наук України й університетів п'яти регіонів України будуть створені міжнародні технологічні центри. У цих центрах будуть розвиватися процеси органічного ув'язування наукових відкриттів і комерційних можливостей. Початковий («пусковий») відлік розвитку «Української Силіконової долини» становитимуть 100 млн. дол. приватних інвестицій і 1,5 тис. нових робочих місць.

3. Особливості підготовки економічних і управлінських кадрів

Україна серед республік Радянського Союзу мала один з найвищих рівнів якості підготовки фахівців. Ці традиції збереглися і в нинішній час у фундаментальних, природничих і технічних науках. Однак це твердження не може бути повною мірою перенесено на сферу підготовки кадрів економістів і менеджерів.

Проблема підготовки кадрів для бізнесу полягає в тому, що професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів в умовах переходу до ринку не мав досвіду і знань для навчання основам ринкової економіки. Він переучувався в процесі трансформації економіки, при цьому, природно, викладачі в більшій або меншій мері залишалися представниками планово керованої економіки. Нова генерація, що приходила у вищу школу й економіку, несла наступному поколінню знання, отримані головним чином від старшого покоління.

У даний час навчальний процес в українських економічних вузах за змістом відповідає західним стандартам. В Україні перекладені кращі закордонні підручники, створені вітчизняні підручники, що відображають досягнення світової економічної науки. Чимало викладачів пройшли стажування в Європі і США, деякі одержали освіту в кращих університетах світу. Проте залишається ще чималий педагогічний прошарок, що не володіє достатньо глибоко сучасними економічними теоріями або не в змозі ефективно їх застосовувати для розв'язання практичних задач.

Оцінюючи якість підготовки професорсько-викладацьких кадрів, що забезпечують підготовку фахівців для бізнесу, можна стверджувати, що вони повною мірою опанували основами свого предмета і можуть забезпечити його викладання на рівні, прийнятному в західних країнах. Однак викладацькі кадри економічних університетів не домоглися світового визнання, і тому не здійснюють впливу на розвиток світової економічної науки. Відповідно, їхні наукові школи поки що мають регіональне значення, а результати досліджень використовуються переважно в рамках своєї країни або в межах СНД.

З урахуванням рівня підготовки професорсько-викладацького персоналу для підготовки фахівців, здатних приймати ефективні рішення щодо переходу України до економіки знань і досягнення випереджального розвитку, можна рекомендувати наступні заходи:

- атестацію викладачів економічних дисциплін з макро- і мікроекономіки, математики для економістів та іноземної мови;
- визнання пріоритетності публікацій у закордонній економічній пресі;

- здійснення перекладу українською або російською мовою найбільш визнаних у наукових колах періодичних економічних видань;
- оснащення іноземною економічною літературою університетських бібліотек;
- формування централізованого доступу до електронних видань світу;
- запровадження обов'язкового викладання окремих спеціальних дисциплін іноземними мовами;
- залучення на викладацьку роботу іноземних фахівців;
- прийом як мінімум 2–3 іспитів іноземними експертами;
- захист дипломних і магістерських робіт іноземною мовою із залученням іноземних експертів;
- диференціація дипломів про закінчення вищого навчального закладу на два види: підтверджений іноземними експертами і звичайний.

4. Діяльність ТДЕУ в міжнародному науковому просторі

Розвиток наукової діяльності ТДЕУ здійснюється з огляду на об'єктивний процес інтеграції України у світовий науковий простір і формування єдиного європейського наукового простору. Відповідно до цього міжнародна наукова діяльність ТДЕУ характеризується співробітництвом переважно з країнами Європейського Союзу і СНД, а також із США і Канадою. ТДЕУ є членом Асоціації європейської освіти. У міжнародній діяльності ТДЕУ широко використовує в якості джерел фінансування такі іноземні джерела, зокрема:

- «Програма трансєвропейського співробітництва в галузі вищої освіти – Tempus Tacis»;
- Фонд німецької служби академічних обмінів (DAAD);
- Фонд Міжнародної асоціації сприяння співробітництву з ученими Нових Незалежних Держав колишнього Радянського Союзу – INTAS;
- Наукова програма НАТО;
- Програма малих проектів Bistro/TACIS;

- Програма виділення грантів для проведення структурних і додаткових заходів в освітянських установах (TEMPUS-SCM);
- Фонд Фольксвагена (Volkswagenstiftung);
- Фонд стимулювання спільних українсько-грецьких наукових проєктів, прийнятих для фінансування на 2005–2007 роки.

Загалом ТДЕУ підтримує контакти з вищими закладами освіти *38 країн світу*. Ця співпраця забезпечує вирішення завдань із проходження викладачами, науковцями і студентами стажування, навчання, участі у конференціях, проведення спільних наукових розробок, залучення іноземних інвестицій. Найтісніші зв'язки підтримуються з ВЗО Австрії, Білорусії, Болгарії, Великобританії, Греції, Італії, Іспанії, Канади, КНР, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції.

Вчені університету брали участь у розробці Бюджетного кодексу України; Стратегії економічного і соціального розвитку Тернопільської області на 2004–2015 рр.; Програми науково-технологічного й інноваційного розвитку Тернопільської області на 2004–2010 рр.; моделі реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого керування; освітньо-професійної програми підготовки магістрів за фахом «державна служба»; комплексу навчальних модулів із забезпечення освітньо-професійної підготовки магістрів зі спеціалізації «Світова і європейська економіка» у рамках спеціальності «Державна служба»; розробці проєкту Закону України «Про територіальний пристрій України» та ін.

Презентація діяльності наукових шкіл університету здійснюється на міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях. За останні три роки відбулося 40 таких конференцій. Щороку, починаючи з 1994 р., разом з університетами Франкфурта-на-Майне, Ліона-2 і Роттердам ТГЭУ проводить міжнародну конференцію в м. Ялті з різних аспектів інтеграції України в Європейський Союз.

Загалом за період з 1994 по 2005 р. проведено 11 конференцій. Кожна з них мала певний аспект проблематики економічної інтеграції України в Європейський Союз, зокрема:

- Теорія і стратегія економічної інтеграції України в ЄС (1996);
- Мікроекономічний аспект інтеграції (1997);
- Соціально-економічні та регіональні питання інтеграції (1998);
- Інвестиційні аспекти (1999);
- Європейські студії (2000);
- Порівняльні європейські студії (2001);
- Глобалізація і нова економіка: наслідки для Європи й України (2002);

- Міжнародний рух капіталу (2004);
- Міжнародні ринки послуг і Україна (2005).

Остання конференція відбулася 22–24 вересня 2005 р. На адресу організаційного комітету було надіслано 94 наукові розробки 114 авторів з 8 країн світу (Болгарії, Греції, Естонії, Індії, Німеччини, Польщі, Росії та України). 74 надіслані матеріали 113 авторів були опубліковані у двох виданнях наукового фахового журналу ТДЕУ «Вісник Тернопільської академії Народного господарства» (2005. – № 5–1 і 2005. – № 5–2).

Раз на два роки в Україні або за кордоном ТДЕУ проводить міжнародний науковий симпозіум «Інтелектуальні засоби збору даних і сучасні обчислювальні системи» (2001 р. – Ялта; 2003 р. – Львів; 2005 р. – Софія; 2007 р. – планується Бяньська Бяла).

У 2001 році ТДЕУ започаткував видання «Журналу європейської економіки». Журнал орієнтований на ринок України, СНД та Європи. Метою журналу є висвітлення актуальних теорій і концепцій міжнародної економіки, дослідження особливостей економіки трансформаційних країн і феномену глобальної та європейської інтеграції, визначення місця європейських країн у світовій економіці. Журнал має такі рубрики: економічна теорія; регіоналізація і глобалізація; макроекономіка; мікроекономіка; нова економіка; ринок фінансово-банківських послуг; записки дипломата; нотатки журналіста-міжнародника; статистика.

«Журнал європейської економіки» є щоквартальником, який виходить трьома мовами – українською, російською і англійською. При журналі створено міжнародний організаційний комітет з числа провідних науковців-міжнародників України, Греції, Нідерландів, Німеччини, Росії, Франції, Швейцарії, Японії.

Шпальти журналу надаються і надалі надаватимуться авторам, які здійснюють дослідження проблем, що можуть зацікавити науковців різних країн і фахівців різних галузей економіки. Для журналу стало традицією те, що вітчизняний читач отримує інформацію про нові ідеї у світовій та європейській економічній думці та результати їх практичної реалізації. Водночас для фахівців, що працюють поза межами України, надається можливість завдяки журналу отримувати інформацію про найновіші розробки українських авторів. Не останню роль у виконанні цих завдань відіграє мовна політика журналу.

5. Діяльність ТДЕУ міжнародному освітньому просторі

Шостою рамковою програмою ЄС з досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної активності на 2002–2006 роки (П6) особлива роль приділяється стабілізації наукового потенціалу держав СНД і поповненню його молодими вченими. В рамках міжнародного співробітництва університету щорічно зростає чисельність викладачів, наукових працівників і студентів, які проходять стажування і беруть участь у наукових конференціях за кордоном. Широко практикується також участь іноземних викладачів у навчальному процесі та спільне проведення наукових конференцій з провідними університетами Європи.

В цілому ТДЕУ підтримує контакти з вищими закладами освіти *38 країн світу*. Ця співпраця забезпечує вирішення завдань по проходженню викладачами, науковцями і студентами стажування, навчання, участі у конференціях, здійсненню спільних наукових розробок, залучення іноземних інвестицій. Найтісніші зв'язки підтримуються з ВЗО Австрії, Білорусії, Болгарії, Великобританії, Греції, Італії, Іспанії, Канади, КНР, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Росії, США, Франції.

Мобільність студентів і професорсько-викладацького складу за три роки порівняно з 2001 р. зросла за всіма показниками (табл. 3). Зокрема, середньорічна кількість викладачів і аспірантів, що виїжджали за кордон на наукове стажування і навчання, зросла на 31%, студентів – на 13%; участь у наукових конференціях – на 30%. Залучення іноземних вчених до навчального процесу дещо знизилося у 2002 р. порівняно з 2001 р., але було вищим у 2003 і 2004 рр.

В період з 1999 по 2007 роки ТДЕУ виконує три проекти Tempus Tacis, що фінансуються з бюджету Європейського Союзу на загальну суму близько 1,5 млн. €. Виконання цих проектів дало змогу спільно з європейськими та українськими партнерами дослідити розробити та впровадити нові навчальні плани та спеціалізації з підготовки фахівців відповідно до сучасних вимог.

Ефективність інтеграції в європейський освітній простір можна показати на прикладі інтегрованої німецько- й україномовної програми двох дипломів по міжнародній економіці. Вона розроблена і реалізується разом з Технічним університетом Дрездена (ТУД) за сприяння DAAD. ТУД є єдиним німецьким університетом, що отримав право видачі диплома випускникам українських вузів, які не вчилися в Дрездені протягом всього терміну навчання. Програма розпочата у 2000/2001 навчальному році. Метою програми є підготовка фахівців з економіки за європейськими стандартами. Реально вона являє собою нострифікацію українського диплому на основі виконання вимог до підготовки фахівців із вищою освітою, що є чинними в Німеччині.

Таблиця 3.

Роки	Наукове стажування і навчання		Участь у наукових конференціях	Залучення закордонних вчених до навчального процесу	Всього
	Викладачів, аспірантів	студентів			
2001	22	96	53	57	228
2002	22	192	76	42	332
2003	35	56	65	69	225
2004 – очікувана	30	92	65	60	247
Середньорічна у 2001–2004 рр.	29	113	69	57	268
Коефіцієнт зміни 2002–2004 рр. до 2001	1,31	1,13	1,3	1,0	1,18

Таблиця 4.

Участь ТДЕУ у виконанні Спільних європейських проектів та програм

Назва проекту	Партнери	Вартість, тис. €
1. Європейські економічні студії та відносини в сфері бізнесу (1999–2002)	1. Університет Франкфурту-на-Майні (Німеччина) 2. Університет Роттердаму (Нідерланди) 3. Університет Ліон-2 (Франція)	500,0
2. Вдосконалення програм підготовки бакалаврів з економіки і менеджменту (2002–2004)	1. Оргуська школа бізнесу (Данія) 2. Метрополітен університет м. Лідс (Великобританія) 3. Інголанд університет (Нідерланди)	487,0
3. Європейські стандарти у навчальному процесі з економіки міжнародного туризму (2004–2006)	1. Технологічний інститут Західної Македонії (Козані, Греція) 2. Технічний університет Каталонії (Барселона, Іспанія) 3. Міжнародний Університет (Київ) 4. Технічний університет (Житомир)	475,0
4. Інтегрована німецько- і україномовна програма двох дипломів (2000–2007)	1. Дрезденський технічний університет	120,0
5. Школа європейського та польського права (2004–2006)	1. Ягелонський університет, фундація Вольносьці (Краків, Польща)	Стипендії на практику + навчальний процес

Модель підготовки спеціалістів за програмою двох дипломів у загальному вигляді може бути представлена формулою 3 + 2 + 1. Отже, студенти перші три роки повинні навчатися в Тернополі. Викладачі Технічного університету викладають частково в Тернополі і приймають екзамени по окремих дисциплінах і блоках. На четвертому році студенти навчаються щонайменше один семестр у Дрездені і завершують бакалаврську програму у Тернополі. На п'ятому році студенти продовжують навчання в Дрездені, де вони з урахуванням навчання на четвертому курсі повинні набрати 120 кредитів, що є умовою отримання німецького диплома. Останній рік студенти навчаються в Тернополі за українською магістерською програмою і пишуть магістерську (дипломну) роботу, яку мають захистити як у Тернополі, так і в Дрездені.

Нині на програмі навчаються близько 150 студентів, з них у Дрездені перебувають 35 студентів. У Дрездені студенти мають можливість обрати одну з десяти спеціалізацій: міжнародні економічні відносини; економічна політика; маркетинг; економіка туризму; промисловий менеджмент; інформаційні системи у промисловості і торгівлі; облік на підприємстві/контролінг; організація; менеджмент персоналу; економіка комунікацій.

За час співпраці з Технічним університетом Дрездена 35 викладачів ТДЕУ пройшли стажування в Німеччині загальною кількістю більше 1800 днів за фінансовою підтримкою Німецької служби академічних обмінів (DAAD).

Література

1. Звернення Президента України до Верховної Ради України у зв'язку з Посланням Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році» // http://www.president.gov.ua/news/data/11_6001.html.
2. Підвищення ефективності вищої освіти - визначальний чинник зростання соціально-економічного потенціалу держави // Матеріали до доповіді міністра освіти і науки на підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України (23 лютого 2006 року, м. Київ) // http://library.zsu.zp.ua/index.php?item=presa&kit=2005_bolon&num=26/
3. Статистичний щорічник України за 2004 рік. – К.: Державний комітет статистики України, 2005.

Стаття надійшла до редакції 26 червня 2006 р.